

05.02.2015

Pöördume Teie poole palvega Riigikogu poolt vastuvõetud planeerimisseadust (eelnõu SE571) mitte välja kuulutada.

Planeerimisseadus (Riigikogu menetluses olnud eelnõu 571 SE) mõjutab väga paljusid Eesti inimesi. Seaduse menetlus on olnud häid kaasamise tavasid eirav (kaasamine on olnud formaalne ja Justiitsministeerium on avalikkust eksitanud, andes väärinfot) ja selle käigus esitatud märkusi ning sisulisi ettepanekuid ei ole arvestanud ei Justiitsministeerium ega ka Riigikogu. Kui seadusesse tehakse paljusid isikuid puudutavaid olulisi muudatusi, tuleb lähtudes Põhiseaduse (edaspidi PS) § 13 lg 2 koostoimes § 14 tulenevast heast õigusloome tavast ja § 10 tulenevast õigusriigi põhimõttest selgitada muudatuste tegemise põhjuseid ja vajadust ning muudatusega kaasnevat mõjusid. Ja seda mitte formaalselt, vaid sisuliselt.

Ruumiline planeerimine on meid ümbritseva ruumi kujundamise ja arengu suunamise protsess ning puudutab meid kõiki, mitte ainult allakirjutanud liitude esindatud planeerijaid, arhitekte, sisearhitekte, insenere vms eksperte. Antud juhul on osapooli planeerimisseaduse koostamisse vähesel määral ja pigem formaalselt kaasatud. Sisuliselt puudus diskussioon, mis toimus näiteks 2002-2003 ja 2008-2009 planeerimisseadust luues või muutes. Kuigi eelnõu suhtes tehti hulgaliselt parandusettepanekuid (sh kõigi allakirjutanute poolt), siis nii ekspertide kui ka omavalitsusliitude arvamusi ignoreeriti. Kui riik ootab planeeringute koostamisel otsuste põhjalikku motiveerimist, siis peab riik planeerimist reguleerides ka oma otsuseid põhjendama. Kui analoogne formaalne kaasamine ning osapoolte ettepanekute eiramine oleks juhtunud mistahes senises planeeringu menetluses, oleks see viinud planeeringu kohtuliku vaidlustamiseni ja menetlusvea tõttu kehtetuks tunnistamiseni. Selline lähenemine, kus seadusandja rakendab enda suhtes oluliselt nõrgemat moraali, eetikat ja käitumist ning ei täida seadust, ei saa olla demokraatlikus riigis aktsepteeritav.

Kuigi uue planeerimisseaduse eelnõu seletuskirjas on selgitatud seaduse vastuvõtmise vajalikkust ja seaduse mõjusid, ei ole selles analüüsitud põhjuseid, miks peaks planeerimisprotsessis kodaniku kaasa rääkimise õigust vähendama niivõrd ulatuslikult, kui seda tehakse. Sisuliselt tähendab selline lähenemine eemaldumist Eesti senistest planeerimis põhimõtetest, mis on lähtunud selgelt ja arusaadavalt 1983. aastal Euroopa Nõukogu liikmesmaade planeeringuministrite konverentsil Torremolinoses heaks kiidetud Euroopa regionaalse/ruumilise planeerimise hartast¹. Seaduses prevaleerib läbivalt planeeringute kirjalik menetlus, mis suurendab planeeringu koostamisel halduskoormust ja bürokraatiat tervikuna, kuid ei aita kaasa kokkulepete saavutamisele. Selline piiratud kaasamise meetod on vastuolus Euroopa Nõukogu ruumilise/regionaalse planeerimise eest vastutavate ministrite 2014. aasta konverentsil vastu võetud 16. istungjärgul Napflioni deklaratsiooniga², mille eesmärgiks on territoriaalse demokraatia edendamine ruumilises planeerimises. Üheks oluliseks suunaks on deklaratsiooni kohaselt teabe esitamise mitmekesistamine. Seaduse eelnõu seletuskiri Euroopa regionaalse/ruumilise planeerimise harta ja ka Põhiseaduses toodud õiguste kitsendamise põhjuseid ei kajasta.

¹ *European regional/spatial planning Charter / Torremolinos Charter*,
(http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/cemat/VersionCharte/Default_en.asp)

² http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/News/2014/napflion1606_en.asp

Toome järgnevalt välja aspektid, miks vastuvõetud kujul uut planeerimisseadust ei peaks välja kuulutama:

1) Erialaliidud on teinud planeerimisseaduse eelnõu koostamise käigus (2012-2014) nii Justiitsministeeriumile kui Riigikogule mitmeid ettepanekuid planeerimisseaduse eelnõu muutmiseks. Enamus neid kirju on jäänud aga vastuseta. See eirab demokraatia aluspõhimõtteid ja selles väljendub selgelt haldusliku omavoli juhtum, sest Põhiseaduse kohane õigus saada oma kirjadele ja pöördumistele vastuseid ei ole olnud tagatud.

1. Eesti Arhitektide Liit on on esitanud oma seisukohad Justiitsministeeriumile 04.05.2012 kirjaga A18/014, 17.05.2012 A18/017, 19.02.2013 kirjaga A18/048 ja 18.08.2013 kirjaga A18/. Neile kirjadele ei ole tänaseni vastatud.
2. Eesti Arhitektide Liit on on esitanud oma seisukohad Riigikogu majanduskomisjonile 25.03.2014 kirjaga A18/104, ka see kiri on jäänud vastuseta. Viimati esitasime oma seisukoha vahetult enne seaduse vastu võtmist 16.01.2015 kirjaga A18/130, tuues seal ka välja meie kirjadele mittereageerimise.
EALi põhiline ettepanek on olnud planeerimise ja arhitektuuri alase institutsiooni, nn. kompetentsikeskuse loomine. Selle kaudu saaks riik nii iseenda asutustele kui ka kohaliku omavalitsuse asutustele anda parimat pädevat nõu erinevate ruumi mõjutavate otsuste tegemisel. EAL toob välja, et põhjaliku sisulise ja juriidilise analüüsi tulemusena väljapakutud ja juba aastaid avalikkuse aruteluobjektiks olnud mudel on kõnealuse kompetentsikeskuse jaoks optimaalne ja toimiv lahendus, mille institutsiooni nimeks pakutakse "riigiarhitekt".
3. Eesti Planeerijate Ühing on esitanud oma seisukohad Justiitsministeeriumile 25.01.2012, 09.03.2012 nr 1, 19.02.2013 nr 1, 15.08.2013 nr 8/2013 ja 22.10.2013 nr 9/2013. Nende pöördumiste kohta ei ole laekunud eelnõu koostamise käigus ühtegi motiveeritud vastust. Ainus vastus, mis ühing selle aja vältel on saanud, oli vastus 14.04.2013 esitatud teabenõudele, millele ministeerium vastas 03.05.2013.
4. Riigikogu majanduskomisjonile on Eesti Planeerijate Ühing esitanud oma seisukohad 28.01.2014 kiri nr 3/2014 ja 20.03.2014 kiri nr 12/2014, kuid need on jäänud vastuseta. Viimati esitas Eesti Planeerijate Ühing 10.12.2014 kiri nr 30/2014 Riigikogu majanduskomisjonile 107 eelnõu muudatuse ettepanekut. Sellele kirjale ei ole vastatud ja samuti ei ole ettepanekuid valdavalt arvesse võetud.
5. Eesti Maastikuarhitektide Liit esitas oma ettepanekud 24. jaanuari 2014 kirjas "Ettepanekud planeerimisseaduse eelnõu 571 SE kohta" Kiri sai saadetud: Kaja Kallas, Riigikogu majanduskomisjon ja koopia sellest: Riigikogu kultuurikomisjon, õiguskomisjon ja Riigikogu liikmed. Sellele kirjale ei ole vastatud ja ettepanekuid ei ole arvesse võetud.
6. Linnalabor esitas oma ettepanekud Justiitsministeeriumile kahel korral, 9.04.2013 ja 16.08.2013, neile pöördumistele ei ole Linnalabor põhjendatud vastuseid saanud.

Eesti Arhitektide Liit sai 21.06.2013 eelnõu arvamuste avaldamiseks, millele küsis lisaks ettepanekute tabelit koos märkustega. See saadeti EALile 05.07.2013. Meie eelviidatud 18.08.2013 kirjas Justiitsministeeriumile on EALi ettepanekud pikemalt näha. Need jäid samuti otsese vastukajata, kuid 08.10.2013 saime ülevaatamiseks eelnõud ja kooskõlastuste tabelid, millele vastuse pidime andma juba 15.10.2013! Ja seda seadusele, mille maht oli ca 60 lehekülge!

Arhitektuurikoda tegi 2013 augustis erialaliitude avaliku ühispöördumise, millele ei saanud ükski liit samuti mingit tagasisidet.

Enamus viidatud kirju on leitavad Riigikogu kodulehel³ ja Justiitsministeeriumi dokumendiregistris. Lisaks meile, allakirjutanutele, on Riigikogule esitanud oma seisukohti ka mitmed eraettevõtted, muud liidud ja organisatsioonid, keda planeerimisseadus otse oma tegevuses igapäevaselt mõjutab. Selline meie ja teiste kirjade massiline ignoreerimine tõendab selgelt haldusliku omavoli juhtumit.

³ <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=fc811573-8339-4f19-8064-9679fd001f43&>

2) Planeerimisseaduse eelnõu kohta avalikkusele antud info Justiitsministeerium poolt on olnud faktiliselt eksitav.

Planeerimisekspert Kaur Lass on oma 29.01.2015 kirja punktis 1 need eksimused esile toonud. Me ei hakka siinkohal neid kordama, vaid toonitame, et toodud faktid on tõesed. Eriti taunitav on olnud ka see, et ka Riigikogu majanduskomisjoni poolsed kaasavad koosolekud ei jätanud sõnaõigust neid kuulama kutsutud Eesti Arhitektide Liidu (EAL) ja Eesti Planeerijate Ühingu (EPÜ) esindajale. Formaalselt sai EAL ja EPÜ diskussiooni kuulata, aga sisuliselt oma väiteid ja argumentatsiooni esitada mitte. Nõustume ka Kaur Lassi kirja 2. punktis toodud väidetega, et avalikku diskussiooni ei ole kõiki isikuid puudutava planeerimisseaduse teemal sisuliselt toimunud. Meie algatatud “Avalik erialaühenduste ühispöördumine justiitsministeeriumi poole” ajalehes “Sirp” 29.08.2013⁴, ei suutnud samuti panna Justiitsministeeriumi ega ka Riigikogu suhtumist muutma.

Justiitsministeerium ei pidanud seega faktiliselt vajalikuks pidada diskussiooni seaduse muutmise üle avalikult, vaid hoopis kordas Kaur Lassi 29.01.2015 kirja punktis 1 osundatud väärinfot andvat pressiteadet. Ka Eesti omavalitsusliitude püüdlused diskussiooni algatamiseks jooksid luhta. Kaur Lassil on õigesti välja toonud, et artiklite avaldamiseni jõudsid erialaliidud olude sunnil, sest sisuline diskussioon planeerimisseaduse üle valdkonda tundvate ekspertidega puudus.

Planeerimisseaduse pidev muutmine on viinud fookuse täielikult ära ruumilise planeerimise tegelikelt probleemidelt - õpetamiselt, planeeringute sisulise kvaliteedi tõstmiselt ja järelevalve tõhustamiselt. Järjekorras neljas planeerimisseaduse muudatus taasiseseisvumise järel ei muuda siin olukorda paremaks, sest taas alustatakse väga ulatuslike seadusemuudatuste tõttu ümberõpet nullist. Kuigi Justiitsministeerium väidab, et uus seadus arvestab Riigikohtu lahendeid, siis tegelikkuses kaob järelevalvet ja praktikat abistanud Riigikohtu lahendite distsiplineeriv mõju. Sellele osundas ka ajalehes “Postimees” 29.01.2015 Eesti Advokatuuri esimees Sten Luiga, tuues välja “Seaduste pidev muutmine toob kaasa olukorra, kus palju väärtuslikku kohtupraktikat kaotab pidevalt oma tähendust. Kohtu teevad üldiselt järjest paremaid lahendeid ja riigikohtu lahendid on suurepärane õppematerjal seaduse kohaldamiseks ja kohaldumiseks. Kahjuks kaotab see tähenduse kohe, kui vastav seadus muutub”. Justiitsministeerium pole aga eelnõu seletuskirjas sellega üldse arvestanud vaid rõhutab nagu uus seadus arvestaks juba nn ennetavalt kõigi riigikohtu lahenditega. Tegelikult seda aga ei tehta.

Avalikkust ei ole teavitatud, et nende kaasamine kaob sisuliselt ära riigi eriplaneeringu koostamisel ning olulisel määral vähenev detailplaneeringute koostamine, mis asendatakse projekteerimistingimuste väljastamisega, vähendab kaasatust igapäevaste otsuste tegemisel linnaruumi kujundamisel. Omavalitsusliitude vastavaid märkuseid on lisaks erialaliitude ja spetsialistide seisukohtadele samuti ignoreeritud. Nagu on varjatud ka seda, et kodanikke ei kaasata senisega sarnasel viisil enam planeeringu sisulisse väljatöötamisse (nn eskiislahenduste arutelude juurde). Seega asi ei puutu vaid meie – allakirjutanud liitude – ignoreerimist vaid paljude teemade avalikkuse ees avamata jätmist.

3) Uut planeerimisseadust ei tohi vastuvõetud kujul välja kuulutada, sest see on vastuolus Põhiseadusega.

- PS § 11 toob välja, et “Õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust.” – Riigikogu ja Justiitsministeerium (kes ei oleks üldse Vabariigi Valitsuse seaduse kohaselt tohtinud planeerimisseadust koostada) ei ole seni avalikult selgitanud, miks peab täna alates 1995. aastast praktiseeritud demokraatliku kaasava planeerimise riigi eriplaneeringute puhul täielikult lõpetama. Pole ka selgitatud miks võõrandatakse kodanikelt ja kohalikelt omavalitsustelt sisuliselt kogu kaasa rääkimise õigus olulise ruumilise mõjuga objektide (edaspidi ORMO) ja joonehitiste planeerimisel.

⁴ <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/arhitektuur/2013-08-29-12-46-17/>

Seadusega kaasas olnud seletuskirjas ei ole riigi planeerimisel demokraatliku planeerimise lõpetamist motiveeritud. Leiame, et see on ka põhjendamatu ja vastuolus viidatud PS § 11

- PS § 4 toob välja, et “Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse ja kohtute tegevus on korraldatud võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõttel”. Uus planeerimisseadus võtab kehtima hakkamisel kohalike omavalitsustelt ära senise 19,5 aastat kestnud õiguse otsustada oma territooriumi ruumilise arengu üle.
- PS § 5 toob välja, et “Eesti loodusvarad ja loodusressursid on rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult”. Juhime tähelepanu, et säästva arengu seaduse § 12 on eelmise aasta alguses tühistatud läbi riigi eelarve seaduse (19.02.2014) § 117⁵) - sellega läks kaduma senine arengu planeerimise ja keskkonnasäästlikkuse seos. See oli just selline seaduse muudatus, mida taunis ajalehes “Postimees” 29.01.2015 avalikult ka Eesti Advokatuuri esimees Sten Luiga. Selle säästva arengu seaduse sätte muutmine on samuti olnud vastuolus Põhiseadusega. Oluline on aga see, et sedakaudu on keskkonna säästliku kasutamise põhimõtte PS vastaselt lahti ühendatud säästva arengu kavandamise kohustusest läbi planeeringute. Kuni kehtis senine planeerimisseadus ei olnud see probleemiks, sest seadus tagas jätkusuutliku kavandamise läbi erinevate planeeringute keskkonnatingimuste seadmise. Kuna nüüd on muutmisel ka keskkonnamõju hindamise ja keskkonna juhtimissüsteemi seadus, siis tuleb planeerimisseadusest seni toiminud keskkonnatingimuste seadmise kohustuslikkuse kitsendamist ja üldplaneeringu tasandil keskkonna säästva ja tasakaalustatud arengu tingimuste seadmise kohustute kaotamist pidada taunitavaks ja viidatud PS mõtet mitte arvestavaks. See seab ohtu selle, et looduskeskkonda ja ehitatud ruumi ehk tehiskeskkonda vaadeldakse ühtse tervikuna ja tagatakse selle säästlik kasutamine. Veelgi enam, kuna planeeringud kehtiksid edaspidi vaid 5 aastat kaoks ära riiklike planeeringute ja arengukavade senine pika-ajaline perspektiiv. Riiki ja omavalitsuste arengut ei saa ega tohi planeerida vaid lähima 5 aasta perspektiivis. Seda tuleb teha pikemaajalisi visioone ja sihte määrates ja arvestades keskkonda kõige laiemas kontekstis. Vajalik on ka valdkondade ülene koordineerimine ning nende integreerimine. Uus seadus sellist koordineerimist ei loo ning on seadusest välja jätnud põhjendamatu ka integreerituse põhimõtte. Valdkondade integreerimise põhimõtte on üks olulisemaid ruumilise planeerimise põhimõtteid siinse kirja esimesel lehel viidatud hartade järgi.
- PS § 32 toob välja, et “Igäühe omand on puutumatu ja võrdselt kaitstud. Omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Igäühel, kelle vara on tema nõusolekuta võõrandatud, on õigus pöörduda kohtusse ning vaidlustada vara võõrandamine, hüvitus või selle suurus. Igäühel on õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Kitsendused sätestab seadus. Omandit ei tohi kasutada üldiste huvide vastaselt”. Kui seni kehtisid Eestis planeeringud tähtajatult, siis varasematele planeeringutele tähtaegse kehtivuse määramine ja uutele planeeringutele 5 aastase kehtivuse sätestamine piirab oluliselt oma vara kasutamise võimalusi sellises kontekstis nagu seda oli Eesti senine õiguslik ruum. See raskendab projekteerimist, mis sageli võib kesta väiksemate objektid puhul ca aasta ja suuremate objektid puhul isegi kuni 3 aastat. Halb on see, et see planeeringu kehtivuse kadumine on muutunud ametniku suvaks (varem sai kehtivat planeeringut muuta läbi avaliku planeerimisprotsessi või kokkuleppele maaomanikuga ja selle tühistamisel oli kodanikul õigus tekkiva kahju korvamiseks riik või omavalitsus kohtusse anda). Investeeringiskindluse kadumisest seoses antud teemaga on kajastanud oma 29.01.2015 kirjas Kaur Lass.
- PS § 32 on vastuolus see uue planeeringuliigi - eriplaneeringu objektide puhul (kusjuures nende nimistu on lahtine) - ei saa kodanik ja omavalitsus isegi end kaitsta (uues seaduse § 31 lg 3 on tekst: “Riigi eriplaneeringu eelvaliku tegemisse võib kaasata isiku, kelle huve planeering võib puudutada”). Varem pidi nii riiklikult tähtsa ehitise kui ka ORMO

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032014002>

planeeringu ja ka maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu puhul kaasama kõik kodanikud (kaasamine oli absoluutne ja ei sõltunud ametniku suvast) nüüd aga mitte. Senine planeerimisseadus tõi haakuvalt Põhiseadusega välja “Käesoleva seaduse eesmärk on tagada võimalikult paljude ühiskonnaliikmete vajadusi ja huvisid arvestavad tingimused säästva ja tasakaalustatud ruumilise arengu kujundamiseks, ruumiliseks planeerimiseks, maakasutuseks ning ehitamiseks.” Uues seaduses on selle asemel: “Käesoleva seaduse eesmärk on luua ruumilise planeerimise (edaspidi *planeerimine*) kaudu eeldused ühiskonnaliikmete vajadusi ja huve arvestava, demokraatliku, pikaajalise, tasakaalustatud ruumilise arengu, maakasutuse, kvaliteetse elu- ning ehitatud keskkonna kujunemiseks, soodustades keskkonnahoidlikku ning majanduslikult, kultuuriliselt ja sotsiaalselt jätkusuutlikku arengut.” Põhiseaduslike õigusi kitsendab siin asjaolu et võimalikult paljude ühiskonna liikmete kaasamine pole enam eesmärk, vastavat õiguste kitsendamist aga uue seaduse eelnõu seletuskiri ei kajasta. Samuti ei teavitanud Justiitsministeerium sellisest PS kohaste õiguste ära võtmisest ka avalikkust. Leiame, et see pole kooskõlas senise demokraatliku planeerimise põhimõttega ega PS olemusega. Veelgi enam, uue seaduse kohane “piisav teavitamine” on sisustamata tähendusega. Senise seaduse "Avalikustamine on kohustuslik, et tagada huvitatud isikute kaasamine, õigeaegne informeerimine ja võimalus kaitsta oma huvisid planeeringu koostamise käigus." on ju tuginenud Torremolinose Hartale ja laialt levinud kinnisvaraõigusele. Uue seaduse järgi jääb kodanikule vaid õigus osaleda ja saada tasuta teavet aga oma huvide kaitse võimaldamine pole enam seaduse prioriteet. See on selges vastuolus PS § 32. Lisaks Teile esitatud kujul planeerimisseaduse kehtestamine viib kohtute koormamiseni planeeringuvaidlustega, mida seni said lahendada maavanemad ja Siseministeerium järelevalve teostajatena. Riigi eriplaneeringu puhul pole aga ei kodanikul ega omavalitsusel enam kellegi poole pöörduda järelevalve teemal. Ka see ohustab võimalust kodanikul oma vara vabalt kasutada nagu näeb ette PS § 32.

- Põhiseadust on rikkunud ka seaduse koostaja. PS § 46 toob selgelt välja, et “Igaühel on õigus pöörduda märgukirjade ja avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametiisikute poole. Vastamise korra sätestab seadus.” Avaldustele ja kirjadele vastamise korda ei ole Justiitsministeerium ja Riigikogu ise täitnud (vt kirja punkt 1). Planeerimisseaduse seaduse koostanud Justiitsministeeriumi halb tava kirjadele mitte vastata võib nii uue seaduse toel muutuda laialtlevikuks praktikaks. Kui seni olid riiklikult tähtsa ehitise ja ORMO objektide nimistu objektide planeeringud avalikult koostatavad, siis enam mitte. Samal ajal on nüüd nende asemel oleva eriplaneeringu objektid näiteks tuumajaam, radioaktiivsete jäätmete hoidla jms, mille riskitsoon võib puudutada iga kodaniku koduni ja ohustada tema vara säilimist. Tuumajaama laadsete suure riskiga objektide kavandamise otsuste tegemise võimalikkust avalikkuse osaluseta on seaduse koostajad avalikkuse eest varjanud. See on vastuolus PS § 32 põhimõttega, mida senine riiklikult tähtsate ehitiste ja ORMO objektide ruumi paigutamise kord arvestas. Kuna sõnaõiguse ära võtmine suure riskiga objektide puhul on absoluutne on see vastuolus olevaks võimalusega kaitsta oma vara nagu PS § 46 välja toob, seda enam, et eriplaneering on uue seaduse järgi otseseks aluseks ehitusloa väljastamisele. Juhime tähelepanu ka asjaolule, et senini on teadmata, milliseid objekte kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga kavandama hakatakse kuna vastav määrus on koostamata. Seega seadust välja kuulutades ei tea ei Teie ega meie täpselt, milliste objektide planeerimisel kodaniku sõnaõigus kaasa rääkida veel kaduda võib.
- PS on vastuolus ka see, et kohalik omavalitsus ei saa enam oma territooriumil toimuva üle iseseisvalt otsustada. PS § 154 toob välja, et “Kõiki kohaliku elu küsimusi otsustavad ja korraldavad kohalikud omavalitsused, kes tegutsevad seaduste alusel iseseisvalt.” Nt Rail Baltic vms objekt ei ole selline, et kohaliku kogukonna arvamust peaks ignoreerima. Senine planeerimisseaduses võimaldab kokkulepete otsimist. Nagu näitab ka käimasolev Rail Baltic koostamine on leitaval kompromissidena ka erinevad lahendused, mis võivad küll olla mõnevõrra kallimad, aga tagavad kohaliku omavalitsuse arvamuse arvestamise ja enamuse kodanike vara parema säilimise ja kasutatavuse. Seega leiame, et kohaliku omavalitsuse õiguste ära võtmine PS vastaselt ei ole siin põhjendatud ja seda ei ole ka avalikkusele

motiveeritud ega planeerimisseaduse eelnõus niisuguse nurga alt käsitletud.

- Omavalitusliidud on juhtinud ka tähelepanu vastuolule PS § 154, mis toob ka välja, et “Kohalikule omavalitsusele võib panna kohustusi ainult seaduse alusel või kokkuleppel kohaliku omavalitsusega. Seadusega kohalikule omavalitsusele pandud riiklike kohustustega seotud kulud kaetakse riigieelarvest.” Uus seadus annab kohalikele omavalitsustele palju lisakohustusi, kuid ei anna nende kohustuste elluviimiseks vahendeid. Sellel teemal on Riigikogule kirjutanud ka 27.01.2015 Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit. Nad toovad oma kirjas välja: “Adekvaatselt ei ole hinnatud seaduste rakendamise seotud kulusid, sh kohalikele omavalitsustele pandavate kohustustest ja lisanduvate tegevustega seoses ning eeldatavaid menetlus- jm kulusid. Eelnõude alusel nähtub, et suurenevad kohalike omavalitsuste kulud. Juhime tähelepanu, et põhiseaduses sätestatud finantstagatiste kohaselt peab riik tagama piisavad vahendid kohalikele omavalitsustele neile pandud ülesannete täitmiseks. Kui ei tagata ülesannete täitmiseks vajalik tulubaas, ei saa eeldada seaduste eesmärgipärasest rakendumist. Kuigi planeerimisseaduse eelnõu seletuskirjas rõhutatakse kohalike omavalitsuste autonoomiat, vähenevad eelnõu kohaselt omavalitsuste roll ja õigused planeerimisel, sh eriplaneeringutega seoses. Selles valguses tekib küsimus, kas ja kuivõrd antud eelnõu kohaselt jääb kohalikule omavalitsusele võimalusi kohaliku elu, sh ruumilist arengut oma territooriumil juhtida ja korraldada ning kas see on kooskõlas kohalike omavalitsuste põhiseaduslike tagatistega. Planeeringulahenduste realiseerimiseks vajalike teede ja muu taristu, sh sotsiaalse taristu väljaehitamise täna kehtiv ja ka eelnõus kavandatud regulatsioon ei ole kooskõlas omavalitsuste majandusliku suutlikkusega ning eelnõus väljapakutud lahendus ei ole majanduslikult ega õiguslikult kasutatav. Seaduse vastuvõtmine tooks kaasa täiendava halduskoormuse (omavalitsustele, riigiasutustele, kohtutele) kõikidel planeerimise tasanditel; muudaks isikute kaasamise planeeringuprotsessi formaalseks; vähendaks õigusselgust.” Meil jääb erialaliitadena üle vaid sellega nõustuda ja osundada, et praktikas võib siin tekkida samasugune probleem ka Siseministeeriumi puhul. Ka neile ei eraldata riigi eriplaneeringutega tegelevate inimeste palkamiseks ca 5 korda suuremas mahus kui on senine Siseministeeriumi planeeringute osakond vahendeid. Teadmata on ka riikliku planeeringu infosüsteemi loomise ja haldamisega seonduvad kulud.

Lõpetuseks

Eesti Planeerijate Ühing on Riigikogu tähelepanu juhtinud oma 28.01.2014 kirjas nr 3/2014 sellele, et planeerimisseadus ei vaja nii radikaalset muutmist: “Riigikogule on esitatud menetlemiseks planeerimisseaduse eelnõu (edaspidi eelnõu). Eesti Planeerijate Ühingu hinnangul ei vaja planeerimisseadus sedavõrd radikaalset muutmist. Planeerimisseaduse kodifitseerimise nime all on praktiliselt koostatud uus seadus, mis muudab olemasolevat planeerimissüsteemi ja ruumilise planeerimise põhimõtteid. Vabariigi Valitsuse seaduse § 59 ei anna Justiitsministeeriumile õigust teiste ministeeriumide pädevusse jäävate eelnõude koostamiseks, vaid seab ministeeriumi ülesandeks „õigusloome ministeeriumi pädevuse kohaselt“. Vabariigi Valitsuse seaduse § 66 lg 1 kohaselt on Siseministeeriumi ülesanne „ruumilise planeerimise alase tegevuse üleriigiline korraldamine ja järelevalve ... ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine“. Seega on erialaorganisatsioonid olnud arvamisel, et planeerimisseaduse eelnõu koostamine Justiitsministeeriumi poolt vastuolus seadusega. Planeerijate Ühingu hinnangul toimib kehtiv planeerimisseadus suhteliselt hästi, seetõttu vajab seadus vaid edasiarendamist, tulenevalt rahvusvahelisest ruumilise planeerimise alastest suundumustest ja täiendamist vastavalt praktilisele vajadusele. Senini ei toimunud ka seaduses ülereguleerimist, mis põhjustas näiteks Lätis uue planeerimisseaduse koostamise vajaduse. Aastate jooksul on välja kujunenud ka ruumilise planeerimise alane kohtupraktika. Riigikohus on teinud senise seaduse kehtimise ajal mitmeid olulisi, pretsedendi tähendusega/väärtusega otsuseid, mis on oluliselt mõjutanud planeerimispraktikat ja planeerimisseaduse mõistmist. Sealjuures pole Riigikohus kehtiva seaduse halva arusaadavuse kohta märkusi teinud. Uue eelnõu jõustumisel katkeks ka senine järjepidevus ning aastateks tekiks vaakum uue planeerimis- ja kohtupraktika väljakujunemisel.” Meie – ülejäänud erialaliidud nõustume sellega.

Palun Teil lähtuvalt eeltoodust jätta välja kuulutamata uus planeerimisseadus (eelnõu 571 SE), sest selle käigus on ilmnunud haldusliku omavoli juhtum, Eesti Põhiseaduse kohaste õiguste ja vabaduste põhjendamatu ja väga ulatuslik kitsendamine (kõige otsesemalt eriplaneeringute puhul võrreldes seniste riiklikult tähtsate ehitiste ja ORMO objektide planeerimise ja seniste maakonnaplaneeringute koostamise korraga), mistõttu seadus vähendaks tuntuvalt demokraatliku riigikorda. Kaur Lass on oma 29.01.2015 kirjas osundanud ka riskidele, mida seadus tooks kaasa meie riiki investeeringute tegemise atraktiivsusele.

Ühtime Kaur Lass seisukohaga, et uus planeerimisseadus paneb väga suure hulga inimesi riigis pettuma, sest demokraatliku planeerimine asendatakse ametniku suva keskse planeerimisega ja see tuleb praktikas mõne ajalise viitega avalikuks. **Riigile on kasulikum ja kodanikule mõistetavam kui jätkub senise 2009. a planeerimisseaduse kehtivus.** Senise planeerimisseaduse puudujääke saab vajadusel parandada väiksemate seaduse muudatustega nagu seni on tehtud.

Kindlasti võib uue planeerimisseaduse ja PS ning teiste õigusaktide vahel olla veel konflikte, kuid olles liitudega juba kokku kulutanud tuhandeid töötunde ebaproduktiivsele vaidlemisele ja probleemide väljatoomisele ei suuda me neid kõiki piisavalt kiirelt välja tuua. Kindlasti on kõige taunitavam olnud senise praktika muutmine, kus seadust on koostanud valdkonna eest vastutava Siseministeeriumi planeeringute osakonna asemel hoopis planeerimisteemat praktikas mittevaldav Justiitsministeerium, mis on olnud otseses vastuolus Vabariigi Valitsuse seadusega.

Saadame oma kirja koopia ka Õiguskantslerile, et ta analüüsiks planeerimisseaduse vastavust PS. Loodame, et senine demokraatlik planeerimine Eestis õnnestub Teie abil veel säilitada.

Lugupidamisega,

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Allmann
Eesti Arhitektide Liit

/allkirjastatud digitaalselt/

Maila Kuusik
Eesti Planeerijate Ühing

/allkirjastatud digitaalselt/

Urmo Vaikla
Eesti Sisearhitektide Liit

/allkirjastatud digitaalselt/

Teele Nigola
Eesti Maastikuarhitektide Liit

/allkirjastatud digitaalselt/

Keiti Kljavin
Linnalabor

Koopia: Õiguskantsler